

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/244/2021
Identifikačné číslo spisu: 1516202338
Dátum vydania rozhodnutia: 27.10.2021
Meno a priezvisko: Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:1516202338.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Poľnohospodárska pôda, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Sibírska 55, zastúpeného Advokátska kancelária LawService, s.r.o., so sídlom vo Zvolene, Stráž 3/223, proti žalovanému H. H., narodenému XX. R. XXXX, zomrelému XX. G. XXXX, naposledy bytom K. XXX/XXX, Z., právne zastúpenému BIZOŇ & PARTNERS, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Hviezdoslavovo námestie 25, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 14 C 119/2016, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre sp. zn. 7 Co 212/2019 zo dňa 26. novembra 2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Okresného súdu Nitra z 14. júna 2019 sp. zn. 14 C 119/2016 a rozsudok Krajského súdu v Nitre z 26. novembra 2020 sp. zn. 7 Co 212/2019 z r u š u j e a v e c v r a c i a súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom zo 14. júna 2019 č. k. 14 C 119/2016-294 zamietol žalobu, ktorou sa po pripustení zmeny žaloby (uznesením zo dňa 16. októbra 2018 č.k. 14 C 119/2016-254) žalobca domáhal určenia, že bol výlučným vlastníkom pozemku registra "C" v katastrálnom území Z.A., obec Z., okres Nitra s parcelným číslom XXXX/X, ostatné plochy o výmere 468 m² a pozemku s parcelným číslom XXXX/X, ostatné plochy o výmere 468 m² (aktuálne sú súčasťou parcely registra "C" č. XXXX o výmere 32 009 m², ostatné plochy) ku dňu ich vyvlastnenia na základe rozhodnutia o vyvlastnení zo dňa 18. augusta 2016 Okresného úradu Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky, č. OU-NR-OVBP2-2016/032185-53 v spojení s rozhodnutím Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, odbor štátnej stavebnej správy zo dňa 10. októbra 2016, č. 24929/2016/B624-SV/64203/To. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) a žalovanému, ktorý mal plný úspech vo veci priznal proti žalobcovi náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Ako prvý dôvod, ktorý ho viedol k zamietnutiu žaloby, súd prvej inštancie uviedol, že v súdnej veci žalobca nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem, pretože žiada určiť vlastnícke právo spätne (ku okamihu vyvlastnenia) avšak žalobou podľa § 137 písm. c) CSP sa určuje, či tu právo je alebo nie je, ale nie , či tu právo v minulosti bolo. Podľa názoru súdu prvej inštancie nejde o žalobu,

ktorá rieši aktuálnu otázku, ako je tomu napr. v prípade žaloby na určenie, že vec patrí do dedičstva. Ako druhý dôvod súd uviedol, že žalobe by nebolo možné vyhovieť ani z vecnej stránky, pretože určeníu vlastníckeho práva bráni dodatočná nemožnosť plnenia. V tejto súvislosti uviedol, že v konaní nebolo sporné, že dňa 08. júla 2015 vláda Slovenskej republiky uznesením č. 401/2015 schválila návrh na vydanie osvedčenia o významnej investícii na realizáciu stavby s názvom Výbudovanie strategického parku, pričom realizácia stavby sa týka aj spornej nehnuteľnosti. Týmto dňom, t.j. 08. júla 2015 vzniklo priamo zo zákona podľa § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z.z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a o doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zák. č. 175/1999 Z.z.“) predkupné právo štátu. Kúpna zmluva medzi žalobcom a žalovaným bola uzatvorená dňa 01. júla 2015, z čoho je možné vyvodiť, že v čase uzavretia predmetnej zmluvy nebola zmluvná voľnosť účastníkov zmluvného vzťahu obmedzená, tzn. neexistovala skutočnosť, ktorá by bránila realizácii predmetu zmluvy. Táto nastala dodatočne, až po uzatvorení zmluvy, ale pred rozhodnutím správneho orgánu o vklade, na ktorú bol správny orgán povinný prihliadnuť. Určenie vlastníckeho práva tak, ako sa ho žalobca aj po zmene žaloby domáha, teda bráni dodatočná nemožnosť plnenia. V tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Sžrk 3/2018, sp. zn. 3 Sžrk 5/2017 a sp. zn. 10 Sžrk 8/2017, ktoré kasačnú sťažnosť zamietli s odôvodnením, že vzhľadom na právnu podstatu predkupného práva a účel sledovaný zákonom č. 175/1999 Z.z., ktorým je zjednodušenie usporiadania vlastníckych vzťahov potrebných na prípravu stavieb, ktoré sú významnou investíciou z hľadiska celého hospodárstva Slovenskej republiky, je zmluvná voľnosť vlastníka pozemku, ku ktorému sa viaže predkupné právo štátu obmedzená priamo zo zákona.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj ako „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 26. novembra 2020 sp. zn. 7 Co 212/2019 napadnutý rozsudok okresného súdu, z druhého prvoinštančným súdom prezentovaného dôvodu zamietnutia žaloby, potvrdil podľa § 387 ods. 1 CSP a žalovanému, ako úspešnej strane, priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Odvolací súd konštatoval, že z obsahu zmeneného žalobného návrhu vyplýva, že žalobca sa snaží dosiahnuť, aby bolo v súlade s uvedeným rozhodnutím správneho orgánu určené, že jemu ako vlastníkovi vyvlastneného pozemku má byť vyplatená vyvlastňovacia náhrada. Je zrejmé, že dôvodom zloženia náhrady do úschovy bolo práve toto prebiehajúce súdne konanie, účelom ktorého bolo v končenom dôsledku určiť, komu má byť vyplatená náhrada za vyvlastnenie pozemku. V prípade kladného výsledku sporu, by bolo žalobcovo právne postavenie v konaní o úschove, ktoré na súde prebieha, istejšie. Ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty (čl. 2 ods. 1 Základných princípov CSP). Podľa presvedčenia odvolacieho súdu (na rozdiel od súdu prvej inštancie) má žalobca vo veci naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Odhliadnuc od uvedeného odvolací súd rovnako ako súd prvej inštancie dospel k záveru, že zmluvná voľnosť žalovaného ako vlastníka predmetnej spornej nehnuteľnosti, ku ktorej sa viazalo zákonné predkupné právo štátu (§ 3 ods. 5 cit. zákona č. 175/1999 Z.z.) bola obmedzená priamo zo zákona a žalovaný ako vlastníka predmetnej nehnuteľnosti bol povinný v prípade jej zamýšľaného predaja tuto prednostne ponúknuť na kúpu štátu a preto napadnutý rozsudok z druhého súdom prvej inštancie uvádzaného dôvodu potvrdil.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj ako „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f/ a § 421 písm. b) a c) CSP. Namietal, nesprávny procesný postup prvoinštančného súdu, ktorý mu znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Odvolací súd sa nevysporiadal so všetkými relevantnými argumentmi a svoje rozhodnutie nedostatočne riadne odôvodnil. Podľa názoru žalobcu sa odvolací súd odklonil od rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR, keď stotožnil vecnoprávne a obligačnéprávné účinky kúpnej zmluvy. Žalobca mal za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, a ktorú vymedzil ako „dodatočná nemožnosť plnenia v dôsledku vzniku predkupného štátu“, dôvodiac, že dovolací súd dosiaľ riešil len dôsledky prípadného porušenia (vecného) predkupného práva (akým je i predkupné právo štátu), ktorým je možnosť osoby oprávnenej z predkupného práva domáhať od nadobúdateľa, aby jej vec ponúkol na predaj, alebo jej zostane predkupné právo zachované (§ 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Dovolateľ navrhol, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho

súdu v celom rozsahu a priznal mu náhradu trov dovolacieho konania. Taktiež sa domáhal odkladu právoplatnosti rozhodnutí súdov oboch nižších inšancií a to do právoplatného rozhodnutia o jeho dovolaní.

4. V predkladacej správe na Najvyšší súd Slovenskej republiky zo dňa 05. októbra 2021 súd prvej inštancie uviedol, že žalovaný zomrel dňa 09. decembra 2018, t.j. ešte pred vyhlásením jeho rozhodnutia. Súčasne bolo zistené, že dedičské konanie po nebohom bolo vedené pod sp. zn. 7D 245/2018, Dnot 11/2019, ktoré bolo zastavené, keďže bol vydaný majetok nepatrnej hodnoty (viď. uznesenie z č.l. 388 a nasl. spisu)

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) predovšetkým skúmal, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť, čo je jeho povinnosťou vyplývajúcou priamo z ustanovenia § 161 ods. 1 s použitím § 438 CSP.

Procesné podmienky predstavujú základné procesné predpoklady, aby mohol súd autoritatívne rozhodnúť vo veci samej. Existencia a splnenie procesných podmienok je predpokladom poskytnutia súdnej ochrany ohrozeným alebo poškodeným subjektívnym právam v rozsahu článku 1 CSP. Súd je povinný zisťovať ich existenciu a splnenie v každom štádiu konania, teda aj v štádiu konania dovolacieho.

6. Jednou z podmienok konania je procesná subjektivita strany konania (známa podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 ako spôsobilosť byť účastníkom konania).

7. Civilný sporový poriadok v § 61 určuje, procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva. Nedostatok procesnej subjektivity je dôvodom zastavenia konania (§ 62 CSP), ak však strana zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť, alebo či v ňom môže pokračovať (§ 63 ods. 1 CSP). V konaní súd pokračuje najmä vtedy, ak ide o majetkový spor. Súd rozhodne, že v konaní pokračuje s dedičmi strany, prípadne s tými, na ktorých podľa výsledku dedičského konania prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide, a to len čo sa skončí konanie o dedičstve (§ 63 ods. 2 CSP). Ak to povaha sporu pripúšťa, môže sa v konaní pokračovať aj pred skončením konania o dedičstve (§ 63 ods. 3 CSP).

8. Korelátom procesného pojmu procesná subjektivita je hmotnoprávny pojem právna subjektivita (spôsobilosť na práva a povinnosti) (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s., str. 223). Procesnú subjektivitu má subjekt, ktorý disponuje spôsobilosťou na práva a povinnosti. Fyzická osoba nadobúda spôsobilosť na práva a povinnosti narodením (spôsobilosť na práva a povinnosti má aj nasciturus pod podmienkou, že sa narodí živý) a stráca ju svojou smrťou. Nedostatok procesnej subjektivity je spravidla neodstrániteľnou vadou konania. Treba ale zvažovať, či strana nemá procesnú subjektivitu od začiatku konania, alebo ju stratila v priebehu konania. Ak strana nedisponuje procesnou subjektivitou v čase začatia konania, ide o neodstrániteľnú vadu konania, ktorej následkom je jeho obligatórne zastavenie. Ak dôjde k strate procesnej subjektivity fyzickej osoby počas konania, súd konanie zastaví, alebo v konaní (najmä ak ide o majetkový spor, ktorého legálnu definíciu zákonná úprava neobsahuje) pokračuje s dedičmi fyzickej osoby, prípadne s tými, na ktorých prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide. Ustanovenie § 63 ods. 1 CSP treba vykladať ako objektívnu možnosť či nemožnosť v konaní pokračovať (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s., str. 227). Uznesenie o pokračovaní v majetkovom spore vydá súd podľa § 63 ods. 2 CSP bezodkladne po skončení konania o dedičstve (teda nie bezodkladne po tom, ako sa dozvie o skončení konania o dedičstve mimoprocesnou aktivitou), avšak vo výnimočných prípadoch môže v konaní pokračovať aj pred skončením konania o dedičstve (§ 63 ods. 3 CSP).

9. V danom prípade z obsahu spisu dovolací súd zistil, že žalovaný H. H., nar. XX. R. XXXX, zomrel dňa XX. G. XXXX. Zo spisu vyplýva, že žaloba bola podaná dňa 23. februára 2016, súd prvej inštancie rozhodol vo veci dňa 14. júna 2019 a odvolací súd dňa 26. novembra 2020. Z uvedeného je zrejmé, že žalovaný v čase rozhodovania súdov oboch inštancií procesnou subjektivitou nedisponoval. Uznesenie v dedičskej veci po poručiteľovi bolo vydané dňa 14. februára 2019.

10. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci, to ako súd viedol spor, znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mieriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

10. Na základe obsahu spisu dovolací súd konštatuje, že súd prvej inštancie ako i odvolací súd dôsledne neskúmali v priebehu konania podmienky konania (lustrácia ohľadom procesnej subjektivity žalovaného bola vykonaná až dňa 02. septembra 2021 - viď úradný záznam č.l. 387 spisu), pričom v čase ich rozhodovania nebola splnená základná procesná podmienka konania - podmienka procesnej subjektivity strany sporu (žalovaného), na ktorú počas konania neprihliadali (§ 438 CSP a § 161 CSP). Nesprávny procesný postup súdov oboch inštancií, spočívajúci v neskúmaní podmienok konania (obdobne sp. zn. 5 Cdo 126/2021, sp. zn. 6 Cdo 67/2018) v časovom období niekoľkých rokov od podania žaloby (vrátane času rozhodujúceho pre vyhlásenia oboch rozsudkov § 217 ods. 1 CSP) považuje dovolací súd za naplnenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Dovolací súd pri svojom rozhodovaní zohľadnil, že žalobca nemohol mať žiadnu vedomosť o smrti žalovaného a nemohol preto ani korigovať nesprávny procesný postup súdov nižších inštancií, ktoré v podstate ignorovali na svoju povinnosť skúmať ex officio podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (§ 161 CSP).

11. Najvyšší súd na základe uvedeného uzatvára, že tak súd prvej inštancie ako aj odvolací súd konali so žalovaným, ktorý nebol nositeľom procesnej subjektivity, pričom ak strana sporu zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či konanie zastaví, alebo či v ňom môže pokračovať (§ 63 ods. 1 CSP). Poukazujúc na nesprávny procesný postup súdov oboch inštancií dovolací súd v zmysle § 449 ods. 1 CSP zrušil tak rozsudok odvolacieho súdu ako aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec za účelom odstránenia uvedeného procesného pochybenia (§ 438 ods. 1, § 63 ods. 2 CSP) vrátil na ďalšie konanie súdu prvej inštancie (§ 450 CSP). Zo zhora uvedených dôvodov dovolací súd nerozhodoval o návrhu žalobcu na odklad právoplatnosti rozsudkov súdov oboch inštancií, pretože nebol na to dôvod.

12. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

13. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.